

รายงานผลการถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ

การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

นายเล็ก เกตุนาค
เกษตรกรต้นแบบ

สำนักงานเกษตรอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
กรมส่งเสริมการเกษตร

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายเล็ก เกตุนาค

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๗๐/๓ หมู่ที่ ๓ บ้านหนองโสน ตำบลเขาคีรีส อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
รหัสไปรษณีย์ ๖๒๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๖๑ ๖๘๔ ๑๙๖๙ Facebook ส.ท เล็ก เกตุนาค

ภาพที่ ๑ แผนที่ตั้งและคิวอาร์โค้ด ที่ตั้ง ศพก. อำเภอพรานกระต่าย

เกิด พ.ศ. ๒๕๐๕ปัจจุบันอายุ ๖๓ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านคุยป่ายาง

๖. อาชีพปัจจุบัน

☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๙๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ข้าว

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๖ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. แปลงสาธิตการลดต้นทุนการผลิตข้าว แปลงที่ ๑ พื้นที่ ๑๑ ไร่ ๓ งาน

๒. แปลงสาธิตการลดต้นทุนการผลิตข้าว แปลงที่ ๒ พื้นที่ ๑๐ ไร่

๓. แปลงสาธิตการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าว แปลงที่ ๑ พื้นที่ ๑๐ ไร่

๔. แปลงสาธิตการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าว แปลงที่ ๒ พื้นที่ ๑๔ ไร่

๕. แปลงสาธิตการไม่เผาในไร่อ้อย พื้นที่ ๓๕ ไร่

๖. แปลงสาธิตการปลูกมะนาว แซมกล้วยไข่ พื้นที่ ๘ ไร่

ภาพที่ ๒ แปลงเรียนรู้ ข้าว อ้อยโรงงาน และมะนาวแซมกล้วยไข่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ๘๙ ไร่ พืชที่ปลูกมีหลากหลายชนิด ได้แก่ ข้าว ๔๕ ไร่ ๓ งาน อ้อย ๓๕ ไร่ มะนาว และกล้วยไข่ ๘ ไร่ และแปลงพืชผัก ๒๕ ตารางวา นอกจากนี้ยังมีสระน้ำเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ตลอดปี จำนวน ๒ บ่อ พื้นที่ ๒ งาน มีการเลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด มีแปลงการลดต้นทุนการผลิตข้าว การผลิตอ้อย การผลิตมะนาวและกล้วยไข่ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน มีการปรับปรุงและพัฒนาแปลงเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตามหลักเกษตรปลอดภัย รวมทั้งจัดทำป้ายแปลงเรียนรู้ให้เด่นชัด

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย มีพืชหลักที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในการผลิตตามฤดูกาลที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ซึ่งมีรายละเอียดในการผลิตดังนี้

ข้าว

การปลูกข้าวในปัจจุบันมีการใช้แรงงานคนน้อยลงเนื่องจากแรงงานในภาคการเกษตรลดลงมีไม่เพียงพอต่อความต้องการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย มีการผลิตข้าวขายเป็นข้าวเปลือกสด และการผลิตข้าวเพื่อขายเป็นเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวกำแพงเพชร ใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการและมีค่าจ้างแรงงานสูงทำให้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน รวมทั้งใช้เวลาในการผลิตข้าวมาก ทำให้ไม่ทันต่อการทำนาในครั้งต่อไป ดังนั้นเทคโนโลยี เครื่องจักรกลเกษตรในรูปแบบต่างๆ จึงเข้ามามีบทบาทสามารถทดแทนแรงงานคนได้เกือบทุกขั้นตอนของการผลิตข้าวในปัจจุบันและอนาคต

ภาพที่ ๓ แปลงเรียนรู้ข้าว

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๕ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ฐานเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าว เช่น ใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี ,การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และการผลิตน้ำหมักชีวภาพ

ภาพที่ ๔ ฐานเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าว (การทำน้ำหมักชีวภาพ)

๒. ฐานเรียนรู้การเพิ่มมูลค่าสินค้า (การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ,การแปรรูปข้าว) เช่น ทำเมล็ดพันธุ์ข้าว สีข้าวสาร

ภาพที่ ๕ ฐานเรียนรู้การเพิ่มมูลค่าสินค้า

๓. ฐานเรียนรู้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี เช่น ใช้แผ่นเหล็กปรับหน้าดิน ใช้เครื่องปักค่นนา ใช้รถดำนา ใช้โดรน และใช้รถเกี่ยว

ภาพที่ ๖ ฐานเรียนรู้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี

๔. ฐานเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการทำการเกษตรผสมผสาน

ภาพที่ ๗ ฐานเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

๕. ฐานเรียนรู้การจัดทำบัญชีฟาร์ม

ภาพที่ ๘ ฐานเรียนรู้การจัดทำบัญชีฟาร์ม

๖. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๖ หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๖.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต ,การเพิ่มมูลค่าสินค้า (การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ,การแปรรูปข้าว) ,หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรผสมผสาน
- ๖.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย การทำบัญชีฟาร์ม
- ๖.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย การทำน้ำหมักชีวภาพ
- ๖.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี

หลักสูตร การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี

วัตถุประสงค์หลักสูตร

๑. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี
๒. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจหลักการและแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตข้าว
๓. เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลือกใช้เครื่องมือ เครื่องจักร และนวัตกรรมต่างๆ มาช่วยลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพผลผลิต
๔. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการผลิตข้าวให้ได้การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP
๕. เพื่อสร้างแนวคิดเรื่องการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

บุคคลเป้าหมาย เกษตรกรที่มีความสนใจ

เนื้อหาวิชาโดยสรุป มุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในทุกขั้นตอนของการผลิตข้าว ตั้งแต่การเตรียมดิน ปลูก ดูแลแปลง เก็บเกี่ยว และแปรรูป เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

วิธีการอบรม (เช่นการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น)

๑. การบรรยายให้ความรู้
๒. การสาธิตขั้นตอนการผลิต
๓. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ฝึกปฏิบัติ)
๔. การเยี่ยมชมแปลงเรียนรู้

สื่อที่ใช้ในการอบรม

๑. เอกสารประกอบการบรรยาย
๒. สื่อวีดิทัศน์
๓. การสาธิตและการฝึกปฏิบัติ
๔. แปลงเรียนรู้

ประโยชน์ที่ผู้เรียนรู้จะได้รับ เกษตรกรผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี เข้าใจหลักการและแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตข้าว สามารถเลือกใช้เครื่องมือ เครื่องจักร และนวัตกรรมต่างๆ มาช่วยลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพผลผลิต สามารถผลิตข้าวให้ได้การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP และสามารถทำการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ ๔ ภาพการเพาะกล้าพันธุ์ข้าวในถาดเพาะกล้า แล้วขนย้ายไปยังแปลงปลูก และใช้รถดำนาในการปลูกข้าว

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการดำเนินการผ่านการประชุมของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ระดับจังหวัด โดยร่วมนำเสนอความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการด้านการเกษตรในพื้นที่จากการประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ โดยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ เป็นผู้ประสานงานและร่วมพิจารณาแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

แผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. จัดทำผ่านการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก.

ระดับอำเภอ โดยมีการระดมความคิดเห็นกันในการพัฒนา ศพก. ให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน

๖.๑ วิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ ประเมินข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และความต้องการของเกษตรกรเพื่อให้ข้อมูลจากการจัดเวทีชุมชน /ศพก. /แปลงใหญ่ /กลุ่มเกษตรกร

๖.๒ ประชุมระดมความคิดเห็น จัดเวทีประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ ศพก./แปลงใหญ่ กลุ่มเกษตรกร หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง (เช่น หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท./อบต.) สถาบันการศึกษา และวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และแนวทางการพัฒนาในพื้นที่

๖.๓ กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม บูรณาการกิจกรรมจากหลายหน่วยงานให้ตอบโจทย์พื้นที่ เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยี การใช้ข้อมูลในพื้นที่มากแก้ปัญหา การร่วมมือกับเกษตรกรปราดเปรื่องและเกษตรกรรุ่นใหม่

๖.๔ จัดทำแผนปฏิบัติการราย ศพก.

๖.๔.๑ การประชุมคณะกรรมการ

- ประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นผู้จัดการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก.และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด เพื่อเป็นการประสานเชื่อมโยงการขับเคลื่อน ศพก. ของอำเภอต่างๆ ในจังหวัด จำนวน ๔ ครั้ง

ภาพที่ ๑๐ การเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ ศพก.และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด

- ประชุมคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ ศพก.อำเภอพรานกระต่าย มีการประชุมอย่างน้อย ๔ ครั้ง/ปี ร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานของศพก. การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานศพก.การสรุปผลการดำเนินงาน และอื่นๆ ตามความเหมาะสมเพื่อวางแผนแนวทางการพัฒนา ศพก. และนำปัญหาที่ได้รับรู้จากเครือข่าย ศพก. ที่อยู่ในพื้นที่ สรุปเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของเกษตรกร เช่น ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ปัญหาแรงงานสูงวัย ปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช การรณรงค์หยุดเผาในพื้นที่การเกษตรเพื่อช่วยลดหมอกควัน การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชใช้น้ำน้อยในช่วยฤดูแล้ง

ภาพที่ ๑๑ การประชุมคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่ระดับอำเภอ

๖.๔.๒ แนวทางการพัฒนา ศพก.

- คณะกรรมการ ศพก. อำเภอพรานกระต่าย และเครือข่าย ศพก. อำเภอพรานกระต่าย ตามทักษะความถนัดให้เกิดความเชี่ยวชาญ สามารถประสานงานร่วมกันกับ ศพก.แปลงใหญ่ และเครือข่ายเกษตรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การพัฒนาศูนย์เครือข่าย การพัฒนาศูนย์ ศพก. ทั้ง ๑๙ ศูนย์ ให้สามารถบูรณาการร่วมกับศพก.หลัก เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ รับฟังปัญหา และแก้ไขปัญหา ร่วมกับทางศพก. รวมทั้งสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานในด้านต่างๆ

- การเชื่อมโยง ศพก. และแปลงใหญ่ มีการบูรณาการร่วมกันระหว่าง ศพก. และแปลงใหญ่ โดยให้กลุ่มแปลงใหญ่แต่ละแปลงเป็นแหล่งกระจายความรู้ไปยังเกษตรกรภายในพื้นที่ รวมถึงนำปัญหาในพื้นที่หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน กำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน พร้อมทั้งวางแผนการปฏิบัติงาน การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดแนวทางพัฒนาการให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้คณะกรรมการแปลงใหญ่ทั้ง ๕ แปลง ๒ ชนิดพืช ๑ โคเนื้อ ได้แก่ ข้าว จำนวน ๓ แปลง พืชผัก จำนวน ๑ แปลง และโคเนื้อ จำนวน ๑ แปลง จัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแนวทางแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร สามารถเป็นต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

- การบูรณาการร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ มีการประสานงานร่วมกันกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างเครือข่ายในการถ่ายทอดความรู้ให้เกิดผลในวงกว้าง เช่น เกษตรกรปราดเปรื่อง เกษตรกรรุ่นใหม่ ยุวเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร องค์กรเกษตรกร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) เป็นต้น

- ร่วมบูรณาการทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน คณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย ศพก. ร่วมปฏิบัติการกิจร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม และเชื่อมโยง องค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดการพัฒนา และแพร่กระจายไปยังหน่วยงานต่างๆ

๖.๔.๓ แผนการเรียนรู้และการอบรม

คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร มีแผนการจัดการเรียนรู้ประจำปี และการจัดอบรม ดังนี้

- การพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

- การพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก. ๑ ศูนย์
- การประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ จำนวน ๔ ครั้ง
- การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ จำนวน ๒ ครั้ง
- การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ (จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้) จำนวน ๑ ครั้ง
- จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแก่สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินปุ๋ย
- จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ

แผนพัฒนา ศพก. อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘

ประเด็นการพัฒนา	เป้าหมาย	พ.ศ.๒๕๖๗			พ.ศ.๒๕๖๘								
		ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.
ประชุมหารือคณะกรรมการ ร่วมกันวิเคราะห์ กำหนด แนวทางการพัฒนาและแผนการ ดำเนินงาน หลักสูตรการเรียนรู้	ศพก.หลัก และ ศพก.เครือข่าย	✓						✓					
ประชุมคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด	คณะกรรมการ ศพก.และแปลง ใหญ่ เจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาคีที่ เกี่ยวข้อง	✓			✓			✓			✓		
ประชุมคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ	คณะกรรมการ ศพก.และแปลง ใหญ่ เจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาคีที่ เกี่ยวข้อง	✓			✓			✓			✓		
อบรมพัฒนาเกษตรกรผู้นำ	เกษตรกรผู้นำ			✓		✓			✓				
พัฒนาศพก.หลัก	ศพก.หลัก						✓	✓	✓				
พัฒนาศพก.เครือข่าย	ศพก.เครือข่าย						✓	✓	✓				
การให้บริการของ ศพก. - การให้บริการด้าน การเกษตร - การแก้ปัญหาและรับ เรื่องร้องเรียน		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ประเด็นการพัฒนา	เป้าหมาย	พ.ศ.๒๕๖๗			พ.ศ.๒๕๖๘								
		ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.
การปรับปรุงภูมิทัศน์ ศพก.	ศพก.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
อบรรมการลดต้นทุนการผลิตข้าว	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง	✓						✓					
อบรรมการเพิ่มมูลค่าสินค้า (การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว .การแปรรูปข้าว)	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง				✓							✓	
อบรรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรผสมผสาน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง					✓			✓		✓		
อบรรมการทำบัญชีฟาร์ม	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง					✓			✓		✓		
อบรรมการทำน้ำหมักชีวภาพ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง	✓			✓			✓			✓		
อบรรมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพที่ดี	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ติดตามประเมินผลและรายงาน												✓	✓

ภาพที่ ๑๒ การจัดทำแผนพัฒนา ศพก. อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิมๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

- **พระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ ๙** ที่ทรงมีพระราชดำริให้เกษตรกรพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนที่เป็นแนวทางสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรของไทย พระองค์ทรงเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับเกษตรกร โดยเฉพาะแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสานที่ไม่เพียงแต่ มุ่งเน้นผลผลิตเพียงอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศและความยั่งยืนในระยะยาว

- **ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในพื้นที่** ที่ยังทำการเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีประสิทธิภาพต่ำ การพึ่งพาสภาพอากาศและปัจจัยภายนอกมากเกินไป ทำให้รายได้ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต สถานการณ์นี้กลายเป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถลดความเสี่ยงและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอย่างมั่นคง

- **ความต้องการพึ่งพาตนเองได้** ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เน้นความพอประมาณและการพึ่งพาตนเองได้ หลักการนี้สร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกรมองหาวิธีการที่จะลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงจากภายนอกที่มีราคาแพงและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนมาใช้วิธีการทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงเป็นทางเลือก ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญา

- **การเห็นตัวอย่างความสำเร็จ** จากเกษตรกรต้นแบบที่ใช้วิชาการ การเห็นตัวอย่างความสำเร็จจากเกษตรกรต้นแบบที่ประยุกต์ใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยีในการเกษตรเป็นแรงบันดาลใจที่มีพลังมาก เกษตรกรเหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการสร้างรายได้ที่มั่นคง ความสำเร็จเหล่านี้กลายเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรรายอื่นเกิดความเชื่อมั่นและความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเกษตรของตนเอง

ภาพที่ ๑๓ ภาพการเข้าร่วมประชุม ศพก.ในระดับประเทศ

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

- **ปัญหาดินหล่ม** ดินหล่มในแปลงปลูกข้าว เนื่องจากการปลูกข้าว ๓ รอบต่อปี ดินมีความชื้นสูง อุดมน้ำมากเกินไป จนไม่มีโครงสร้างที่แข็งแรง เวลาย่ำลงไปจะจมลึก หรือหากใช้เครื่องจักรกลจะติดหล่ม จึงทำให้เครื่องจักรทำงานหนัก ใช้เวลาในการเตรียมพื้นที่นานกว่าแปลงปลูกข้าวที่ดินไม่หล่ม และเมื่อข้าวถึงระยะเก็บเกี่ยว รถเกี่ยวข้าวเก็บเกี่ยวผลผลิต รถเกี่ยวข้าวมีน้ำหนักมาก จึงทำให้แปลงข้าวเสียหาย สูญเสียโอกาสที่จะทำข้าวตัดต่อในรอบการผลิตถัดไป การอุดมน้ำของดินทำให้เกิดน้ำซึมจากแปลงของเราไปแปลงข้างเคียงหรือแปลงข้างเคียงมาแปลงเรา ทำให้เกิดการสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร เกิดข้อพิพาทระหว่างเกษตรกรแปลงข้างเคียง

- **ปัญหาดินเสื่อมโทรม** ดินเสื่อมโทรมจากการเผาในพื้นที่การเกษตร ทำให้ดินขาดความชุ่มชื้น ดินเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง ดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ โครงสร้างดินเปลี่ยนแปลง และจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืชลดลง ปัญหานี้ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตของที่ดินในระยะยาวและต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมีมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตในระดับเดิม

- **ปัญหาข้าวตืด ข้าวแดง** ข้าวตืด ข้าวแดง เป็นวัชพืชชนิดหนึ่งในนาข้าว มีลักษณะคล้ายข้าวมาก มีการเจริญเติบโตเร็ว โตเร็วกว่าข้าวพันธุ์ปลูก มีความสามารถในการกระเด็นของเมล็ดพันธุ์ เมื่อแก่จัด (ข้าวตืด) และแตกตัวและกระเด็นเมื่อมีสิ่งมากระทบ (ข้าวแดง) เมล็ดสามารถร่วงหล่นแล้วงอกใหม่ในฤดูถัดไป สะสมในดินได้หลายปี

- **ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ** ราคาผลผลิตตกต่ำจากการขายเป็นวัตถุดิบ การขายผลผลิตเกษตรในรูปแบบวัตถุดิบโดยไม่มีการแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่าทำให้เกษตรกรได้รับราคาที่ต่ำ ปัญหานี้ทำให้เกษตรกรไม่สามารถสร้างรายได้ที่เหมาะสมจากผลผลิตที่ตนผลิตได้ และต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางซึ่งมักจะกำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรม

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

- การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ เช่น การขุดคลองไส้ไก่ระหว่างแปลงนา การใช้แผ่นปรับระดับพื้นที่ด้านาติดกับรถแทรกเตอร์ปรับหน้าดิน การใช้เครื่องปั้นคันนา

- การลดต้นทุนการผลิต เช่น การปลูกข้าวแบบไม่ไถกลบตอซัง การใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี การปลูกข้าวโดยวิธีดำนาโดยใช้รถดำนา

- การลดการระบาดของศัตรูพืช เช่น การฉีดพ่นสารเคมีโดยใช้คน เปลี่ยนเป็นฉีดพ่นสารเคมีใช้โดรนเพื่อการเกษตร

- การเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น การปรับเปลี่ยนจากการทำนาแบบขายข้าวเปลือกสด มาเป็นขายเมล็ดพันธุ์ข้าว

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

๒.๑ แผ่นเหล็กปรับหน้าดินของแปลงนา คือ การใช้แผ่นเหล็กปรับหน้าดิน เป็นเทคนิคหนึ่งในกระบวนการเตรียมดินที่นำเครื่องจักรกลการเกษตร เช่น รถแทรกเตอร์มาติดตั้งแผ่นเหล็กด้านหลังเพื่อปรับระดับหน้าดินให้เรียบเสมอกันทั่วทั้งแปลง

ประโยชน์ของการใช้แผ่นเหล็กปรับหน้าดิน

- ควบคุมน้ำในแปลงได้ดีขึ้น ช่วยให้น้ำกระจายทั่วถึงทั้งแปลง ไม่ท่วมขังบางจุดหรือ ตื้นบางจุด ลดการสูญเสียน้ำ และใช้ปริมาณน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

- ลดปัญหาวัชพืช การมีน้ำในแปลงนาที่สม่ำเสมอช่วยควบคุมการงอกของวัชพืชได้ดี

- เพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูก เมล็ดข้าวงอกพร้อมกัน ลดการสูญเสียจากการเจริญเติบโตไม่สม่ำเสมอ การดูแลรักษาแปลงก็มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การฉีดพ่นยาหรือใส่ปุ๋ย

- ลดต้นทุนแรงงานและเวลา การปรับหน้าดินที่ดีทำให้ขั้นตอนต่อไป เช่นการปักดำ/หว่านข้าวทำได้เร็วขึ้น ไม่ต้องแก้ไขปัญหาดินเป็นหลุมหรือเนินระหว่างฤดูกาล

การใช้วิธีนี้อาจจะต้องเป็นเกษตรกรผู้รู้จักพื้นที่ของตนเองดีและมีประสบการณ์ในการทำวิธีนี้ และต้องปรับหลายครั้งจะทำให้แปลงนาสม่ำเสมอ

ภาพที่ ๑๔ แผ่นเหล็กสำหรับติดตั้งกับรถแทรกเตอร์เพื่อปรับหน้าดินในแปลงข้าว

๒.๒ การขุดคลองไส้ไก่ (ร่องน้ำ) ระหว่างแปลงนา เพื่อแก้ปัญหาดินหล่ม ดินหล่ม คือดินที่มีลักษณะอ่อนนุ่มมากเกิดไป มีความชื้นสูง และรับน้ำหนักได้ไม่ดี มักจะพบในแปลงนาที่ไม่ได้พักแปลงเลย ทำให้เครื่องจักรทางการเกษตรลงไถแปลงไม่ได้ ต้นข้าวล้มง่าย หรือรากข้าวขาดอากาศ ทำให้ผลผลิตลดลง รวมไปถึงการจัดการน้ำได้ไม่ดี น้ำท่วมขัง และน้ำรั่วซึมไปแปลงข้างเคียง การขุดคลองไส้ไก่ คือคลองเล็กๆ ที่วางแนวทางตามความเหมาะสม ระหว่างแปลงนาหรือรอบแปลงนา เพื่อช่วยระบายน้ำส่วนเกินออกจากแปลงได้อย่างรวดเร็ว มีลักษณะเป็นคลองขนาดเล็กความกว้างประมาณ ๓๐ – ๕๐ เซนติเมตร และความลึกประมาณ ๓๐ – ๕๐ เซนติเมตร

ประโยชน์ของการขุดคลองไส้ไก่ในแปลงนา

- ระบายน้ำส่วนเกินออกจากแปลงนา ลดความชื้นในหน้าดิน ป้องกันน้ำขัง และน้ำรั่วซึมไปแปลงข้างเคียง ดินแห้งเร็วขึ้นหลังฝนตกหรือหลังระบายน้ำ
- ลดความเป็นดินหล่ม เพิ่มความแข็งแรงของหน้าดิน ทำให้เครื่องจักรสามารถเข้าทำงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้
- ช่วยกระจายน้ำให้ทั่วถึงในแปลง
- ลดปัญหาโรคพืชจากเชื้อราและแบคทีเรียในดิน โดยลดความชื้นส่วนเกินที่เป็นสาเหตุของโรค เช่น โรครากเน่า โคนเน่า
- ข้าวไม่ล้มง่าย รากแข็งแรง เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนแรงงานในการจัดการน้ำ

๒.๓ การใช้เครื่องปั่นคันนา เป็นอุปกรณ์ต่อพ่วงกับรถไถเดินตามหรือรถไถนั่งขับ มีลักษณะเป็นใบพานหรือแผ่นเหล็กที่ออกแบบให้สามารถ ดันดินจากสองด้านมารวมกันเป็นแนวคัน โดยไม่ต้องใช้แรงงานคนปั่นคันนาแบบดั้งเดิม นิยมใช้ในนาที่แห้ง

ประโยชน์ของการใช้เครื่องปั่นคันนา

- ลดการใช้แรงงานคนลงอย่างมาก
- ปั่นคันนาได้เร็วกว่าแบบดั้งเดิมหลายเท่า
- คันนาได้รูปสวยงาม ระดับสม่ำเสมอ
- คันนามั่งคงแข็งแรงไม่รั่วซึม ทำให้ควบคุมน้ำในแปลงได้ดี

ภาพที่ ๑๕ การขุดคลองไส้ไก่ระหว่างแปลงหรือรอบๆ แปลง

๒.๔ การดำนาโดยใช้รถดำนาแบบนั่งขับ (ให้เครื่องยนต์)

ประโยชน์ของการดำนาโดยใช้รถดำนา

- สามารถเลือกต้นข้าวพันธุ์ดี ไม่ปนข้าวดีด ทำให้ไม่แพร่กระจายเมล็ดข้าวดีดอีกต่อไป
- ควบคุมระยะห่างต้นข้าวได้ดี ช่วยให้วัชพืชโตยาก ไม่แย่งปุ๋ยกับข้าว ง่ายต่อการดูแลและ

การกำจัดวัชพืช การคัดพันธุ์ปนได้ง่าย

- รากข้าวแข็งแรง เจริญเติบโตได้ดี ลดต้นทุนปุ๋ยและเพิ่มผลผลิตต่อไป

ภาพที่ ๑๖ เครื่องเพาะกล้าอัตโนมัติ

ภาพที่ ๑๗ รถปลูกข้าวแบบนั่งขับและการปลูกข้าวโดยรถปลูกข้าว

๒.๕ โดรนเพื่อการเกษตร เป็นนวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำเกษตรสมัยใหม่ โดยนำเทคโนโลยีการบินไร้คนขับมาประยุกต์ใช้ในหลายขั้นตอนของการเพาะปลูก ช่วยให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการแปลงเกษตรได้อย่างแม่นยำ ประหยัดแรงงาน เวลา และต้นทุน

ประโยชน์ของการใช้โดรนเพื่อการเกษตร

- ฉีดพ่นสารเคมีอย่างแม่นยำ พ่นปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สารชีวภัณฑ์ หรือฮอร์โมนได้ตรงจุด ลดปริมาณการใช้สารเคมีลง ลดความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมีของแรงงาน
- หวานเมล็ดพันธุ์หรือปุ๋ย ใช้โดรนหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้ทั่วถึงและใช้เวลารวดเร็ว
- ลดต้นทุนแรงงาน เพื่อความปลอดภัย ทดแทนการใช้แรงงานจำนวนมาก ลดการเหยียบย่ำแปลงพืช

ภาพที่ ๑๘ โดรนเพื่อการเกษตร

๒.๖ รถเกี่ยวข้าว เครื่องจักรกลเกษตรที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวข้าวอย่างครบวงจรในขั้นตอนเดียว โดยจะทำหน้าที่ เกี่ยว + นวด + ทำความสะอาด + รวบรวมผลผลิต ไว้พร้อมในเครื่องเดียว ทำให้ ประหยัดแรงงาน เวลา และต้นทุน ในการเก็บเกี่ยวข้าวอย่างมาก

ประโยชน์ของรถเกี่ยวข้าว

- ใช้แรงงานน้อยกว่าเกี่ยวมือหลายเท่า
- เกี่ยวได้หลายไร่ต่อวัน

ภาพที่ ๑๙ รถเกี่ยวข้าว

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ต้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

ได้ดำเนินการทำการเกษตรโดยยึดหลักวิชาการควบคู่กับแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. การจัดสรรพื้นที่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มต้นจากการแบ่งพื้นที่ทำเกษตรออกเป็นสัดส่วน ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก ,เลี้ยงสัตว์ ,ที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๒. มีแหล่งน้ำสำรอง ได้ขุดสระเก็บน้ำจำนวน ๒ บ่อ เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำสำรองในฤดูแล้ง ช่วยให้สามารถควบคุมปริมาณน้ำตามความต้องการของพืช ลดการสูญเสีย และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำ

ภาพที่ ๒๐ แหล่งน้ำสำรอง ๒ บ่อ

๓. การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ควรเลือกโดยดูจากสภาพพื้นที่แปลงนา ดูฤดูกาลเพาะปลูก ดูความต้านทานโรคและแมลง ดูการตลาด หากพิจารณาแล้วได้พันธุ์ที่ดีและเหมาะสมกับพื้นที่ จะได้ข้าวที่สามารถเจริญเติบโตเต็มที่ตามธรรมชาติ ผลผลิตสูง ลดการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ลดต้นทุนการผลิต และได้ข้าวที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

๔. การไถกลบตอซัง คือแนวทางเกษตรที่ชาญฉลาดและยั่งยืน ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดต้นทุนลดการเกิดมลพิษ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นทางเลือกที่ดีกว่าการเผา โดยไถกลบตอซังลงดินเพื่อให้สลายตัวกลายเป็นปุ๋ยธรรมชาติ ช่วยเพิ่ม ความร่วนซุยและฟื้นฟูโครงสร้างดิน ช่วยคลุมดินและลดการระเหยของน้ำ ช่วยเพิ่มธาตุ N P K ให้กับพืชในรอบถัดไป ลดมลพิษจากการเผา ลดฝุ่น PM๒.๕

ภาพที่ ๑๙ แปลงอ้อยโรงงานที่ไม่เผาใบอ้อย

๕. การลดต้นทุนและส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนด้วยชีวภัณฑ์และจุลินทรีย์ใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันเชื้อราในดิน และ บาซิลลัส ซับทิลิส สำหรับควบคุมโรคพืชทางใบ พร้อมกับใช้จุลินทรีย์ *Rhodobacter capsulatus* (แบคทีเรียสังเคราะห์แสง) เพื่อช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชย่อยสลายของเสียในดิน เพิ่มจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ และลดกลิ่นไม่พึงประสงค์ในแปลงเกษตร

ภาพที่ ๒๐ การขยายสารชีวภัณฑ์

๖. การเก็บถนอมพันธุ์ป่น เป็นกระบวนการที่สำคัญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี โดยเฉพาะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้องการความบริสุทธิ์ของพันธุ์สูง เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับขยายพันธุ์ต่อหรือจำหน่ายให้เกษตรกร เพื่อให้ข้าวที่ปลูกเติบโตได้อย่างมีคุณภาพและให้ผลผลิตตรงตามพันธุ์เดิม

ภาพที่ ๒๑ การคัดพันธุ์ป่นในแปลงข้าว

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๕ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ข้าว	พื้นที่ปลูกจำนวน ๔๕-๓-๐ (ไร่-งาน-วา)
๑.๒) อ้อยโรงงาน	พื้นที่ปลูกจำนวน ๓๕ (ไร่-งาน-วา)
๑.๓) ถั่วเขียว	พื้นที่ปลูกจำนวน ๔ (ไร่-งาน-วา)
๑.๔) มะนาว	พื้นที่ปลูกจำนวน ๔ (ไร่-งาน-วา)
๑.๕) พืชผัก	พื้นที่ปลูกจำนวน ๐-๐-๒๕ (ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๒ ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑) ปลานิล	จำนวน ๑ (บ่อ)
๒.๒) ปลาดุก	จำนวน ๑ (บ่อ)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๑ ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) เป็ดไข่	จำนวน ๑๒๐ (ตัว)

ภาพที่ ๒๑ ผลผลิตทางการเกษตรจาก ศพก.หลัก อำเภอพรานกระต่าย

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า ข้าว มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย

กิจกรรม การปลูกข้าว ๔๕ ไร่ ๓ งาน

ต้นทุนการผลิต	ปี ๒๕๖๖	ปี ๒๕๖๗
๑.๑ การเตรียมดิน	เป็นเงิน ๒๖๖ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท/ไร่
๑.๒ ค่าเมล็ดพันธุ์	เป็นเงิน ๔๑๑ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๓๖๖ บาท/ไร่
๑.๓ ค่าปุ๋ย+ฮอร์โมน	เป็นเงิน ๑,๓๓๘ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๑,๗๘๔ บาท/ไร่
๑.๔ ค่าสารเคมี	เป็นเงิน ๓๘๘ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๔๔๖ บาท/ไร่
๑.๕ ค่ารถเก็บเกี่ยว	เป็นเงิน ๔๕๐ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๔๕๐ บาท/ไร่
๑.๖ ค่าน้ำมัน	เป็นเงิน ๙๐ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๓๓๖ บาท/ไร่
๑.๖ ค่ารถขนส่งผลผลิต	เป็นเงิน ๑๐๐ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๓๙๓ บาท/ไร่
๑.๗ ค่าตัดหญ้าคันนา	เป็นเงิน ๐ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๑๑๕ บาท/ไร่
๑.๘ ค่าเก็บข้าวพันธุ์ปน	เป็นเงิน ๐ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๑,๖๔๕ บาท/ไร่
รวมต้นทุนการผลิต	เป็นเงิน ๒,๙๔๓ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๗,๕๑๕ บาท/ไร่
ผลผลิต	๑,๐๐๘ กก./ไร่	๑,๒๒๗ กก./ไร่
รายได้		
ราคาข้าว	เป็นเงิน ๘ บาท/กก.	เป็นเงิน ๑๓.๑๘ บาท/กก.
ขายข้าว	เป็นเงิน ๘,๐๖๔ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๑๖,๑๗๑ บาท/ไร่
กำไร	เป็นเงิน ๕,๑๒๓ บาท/ไร่	เป็นเงิน ๘,๖๕๖ บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ไข่เป็ด

เฉลี่ยรายได้วันละ ๓๙๐ บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ไข่เป็ด

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ ๒,๗๓๐ บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ กลัวยไข่

เฉลี่ยรายได้เดือนละ ๓๐๐ บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ข้าว ,อ้อยโรงงาน

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๙๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

๒.๔.๑ ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง

- รายได้เพิ่มขึ้น ๔๐% จากการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต
- ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย
- มีรายได้ที่มั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ความเสี่ยงลดลง จากการมีแหล่งน้ำและการผลิตพืชที่หลากหลายชนิด
- มูลค่าเพิ่มจากการแปรรูป ผลิตภัณฑ์ต่างๆ
- ลดการใช้สารเคมี ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
- ระบบนิเวศในไร่นาสมดุล จากการไม่เผาตอซังข้าว และใบอ้อย ทำให้มีแมลงตัวห้ำช่วยควบคุม

ศัตรูธรรมชาติ

- การอนุรักษ์น้ำ ทำให้มีแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้และมีแหล่งอาหารสำรองไว้กิน
- ได้รับการยอมรับ จากหน่วยงานและเกษตรกรรายอื่น
- เป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชนและนักเรียน
- ภูมิใจในการเป็นต้นแบบ ที่ดีของสังคม
- ความมั่นคงในอาชีพ และความภาคภูมิใจ

ภาพที่ ๒๒ นายเล็ก เกตุนาศ เข้ารับการอบรมพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

๒.๔.๒ ประโยชน์ที่เกิดกับเกษตรกรรายอื่น

- เกษตรกรในชุมชนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้
- การให้คำปรึกษา เรื่องปัญหาการเกษตร
- กลุ่มเกษตรกรใช้เทคโนโลยี ในพื้นที่ขยายตัวมากขึ้น
- การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างเกษตรกร
- การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้ได้ราคาถูกลง
- การรวมกลุ่มขายผลผลิต มีอำนาจต่อรองมากขึ้น
- การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อพัฒนากลุ่มไปเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของ

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

ภาพที่ ๒๓ ศพก.หลัก อำเภอรานกระต่าย เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่อบรมเกษตรกร

๒.๔.๓ ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน

- เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น จากรายได้เกษตรกรที่เพิ่มขึ้น
- คุณภาพอากาศดีขึ้น จากการลดการเผา
- แหล่งน้ำสะอาดขึ้น จากการลดการใช้สารเคมี
- ช่วยลดการใช้สารเคมีในพื้นที่ ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมและแหล่งน้ำในชุมชนปลอดภัยมากขึ้น
- ความหลากหลายทางชีวภาพ เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่
- สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมให้กับเยาวชนและผู้สนใจ
- ศูนย์ฝึกอบรม ด้านเทคโนโลยีการเกษตร
- แหล่งข้อมูล สำหรับการวิจัยและพัฒนา
- ต้นแบบการพัฒนา ที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเกษตรกรรมมากขึ้น

- ระบบสนับสนุน จากหน่วยงานบูรณาการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยีใน ศพก.พรานกระต่าย ไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ให้แก่เกษตรกรรายเดียว แต่ขยายผลไปสู่การพัฒนาทั้งชุมชนและสังคมในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบยั่งยืนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ ๒๔ การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า ควบคู่กับการรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการให้มีนวัตกรรมและมีมูลค่าสูง ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ ได้นำเทคโนโลยีและแนวทางการเกษตรที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาใช้ ได้แก่ การใช้เครื่องจักรกลในการปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอเพื่อลดปัญหาดินหล่ม นอกจากนี้ ยังดำเนินกิจกรรมที่ช่วยลดการเผาวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร เช่น การรณรงค์ลดการเผาตอซัง และส่งเสริมการนำเศษวัสดุกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งช่วยลดมลพิษทางอากาศ และป้องกันการเสื่อมโทรมของดินและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ซึ่งจะใช้เป็นโมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “ โมเดลเศรษฐกิจ BCG ” อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจใน ๓ ด้าน คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างสมดุลและยั่งยืน มีการบูรณาการและการพัฒนา ตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) จากฐานความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม จึงจัดทำแนวทางการขับเคลื่อน ภาคการเกษตรด้วย BCG Model ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาภาคการเกษตร สู่ ๓ สูง คือ ประสิทธิภาพสูง มาตรฐานสูง และรายได้สูง

กรมส่งเสริมการเกษตรได้นำแนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วย BCG Model ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาเป็นกรอบในการจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรด้วย BCG Model แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ โดยจะขับเคลื่อน BCG Model ด้วยกระบวนการส่งเสริมเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการพัฒนาโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area - Based)

มีการกำหนดขอบเขตในการดำเนินการอย่างชัดเจน ทั้งมิติพื้นที่ คน และสินค้า ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาตามความต้องการของพื้นที่ บูรณาการการดำเนินงานและงบประมาณกับทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่และระดับนโยบายรวมถึงการพัฒนาต่อยอดจากฐานการพัฒนาที่มีอยู่ แล้ว เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร Young Smart Farmer Smart Farmer ศพก. ศจช. ศคปช. ให้เกิดผลสำเร็จที่ชัดเจนต่อเกษตรกรและชุมชน สร้างรายได้ กระจายผลประโยชน์ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ภาพที่ ๒๕ โมเดล BCG ข้าว ของอำเภอพรานกระต่าย

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

นายเล็ก เกตุนาถ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านการเกษตร และมี ทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ โดยมีประสบการณ์ในการเป็นเกษตรกรต้นแบบ โดยได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ องค์ความรู้ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับหน่วยงาน ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเชี่ยวชาญและความเสียสละ ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในพื้นที่เครือข่าย และ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งยังให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการปฏิบัติหน้าที่ วิทยากรโดยไม่ยึดติดกับค่าตอบแทน และสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มาศึกษาดูงานได้อย่างเหมาะสม ในด้านการพัฒนาตนเอง มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งจากแหล่งข้อมูลออนไลน์และการเข้าร่วมการฝึกอบรม จากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในระบบการเกษตรของตนเอง เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในแปลงเรียนรู้ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การจัดทำบัญชีต้นทุนฟาร์ม เป็นต้น โดยได้นำองค์ความรู้เหล่านี้ไปพัฒนาต่อยอด เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอพรานกระต่าย ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยผ่านการพิจารณาคัดเลือกจากสำนักงานเกษตรอำเภอพรานกระต่ายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อม ในการดำเนินงานในระดับอำเภอ ทั้งในด้านสถานที่จัดกิจกรรม แพลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร หลักสูตรการเรียนรู้ และบุคลากรที่เป็นเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในบทบาทของวิทยากรได้อย่างเหมาะสม ผ่านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ การให้บริการด้านการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการถ่ายทอด องค์ความรู้แก่เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้สนใจทั่วไป โดยมีจุดเด่น ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ด้านการลดต้นทุนการผลิต การทำบัญชีฟาร์ม และการทำการเกษตรผสมผสาน ซึ่งผ่านการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำเกษตรอย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดเชื่อมโยงและขยายเครือข่ายองค์ความรู้สู่เกษตรกรรายอื่นได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอพรานกระต่าย ทำหน้าที่เป็นจุดให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีการเปิดให้บริการตลอดเวลาทำการ และมีช่องทางการติดต่อผ่านโทรศัพท์

ปัญหาที่พบและได้รับการแก้ไขสำเร็จ ได้แก่ ปัญหาเรื่องดิน ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง และปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอพรานกระต่ายทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ด้านการเกษตร ทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการ และการถ่ายทอด เทคโนโลยีจากหน่วยงานต่าง ๆ สู่เกษตรกร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานประมงอำเภอ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพรานกระต่าย ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวกำแพงเพชร สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด กระบองเพชรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร และบริษัทคูโบต้ากำแพงเพชรจำกัด เพื่อดำเนินการในด้านต่าง ๆ อาทิ การลงทะเบียนเลี้ยงสัตว์ การขอรับวัคซีนสัตว์ การทำบัญชีฟาร์ม การทำบัญชีครัวเรือน และการรับสมัครเข้าร่วมโครงการต่างๆของหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

ได้ดำเนินการขยายผลองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรในพื้นที่ผ่านหลายช่องทาง เช่น การพูดคุยระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลในชุมชนและนอกชุมชน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงการเผยแพร่เนื้อหาความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ Facebook นายเล็ก เกตุนาค เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้รับองค์ความรู้ และนำไปปรับใช้ในแปลงของตนเอง เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้ได้คุณภาพ การลดต้นทุนการผลิต ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ ได้แก่ ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ช่องทางการขยายผลองค์ความรู้ได้รับการออกแบบให้หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย เริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาไปเป็นศูนย์ข้าวชุมชน จนพัฒนาไปเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยเกษตรกรต้นแบบทำหน้าที่เป็นจุดประสานงานและถ่ายทอดความรู้ การจัดการสาธิตในแปลงเกษตรกรช่วยให้เกษตรกรอื่นๆ เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและสร้างความเชื่อมั่นในการนำไปปรับใช้

การขยายผลผ่านการบอกต่อ โดยเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะทำหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรรายใหม่ ระบบนี้จะช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของคนในพื้นที่

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและนำความรู้ไปปรับใช้มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕ - ๒๐ ภายในระยะเวลา ๑ ปี โดยการลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต และการนำเทคโนโลยีมาใช้

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

มีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง โดยนำเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมให้ความรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ แก่เกษตรกร โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนเกษตรกรประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

นายเล็ก เกตุนาค ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในระดับต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ได้แก่

- ดำรงตำแหน่ง ประธาน ศพก. ระดับอำเภอพรานกระต่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึงปัจจุบัน
- ดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการ ศพก. ระดับจังหวัดกำแพงเพชร ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๘

ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ได้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์ฯ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนส่งเสริมและผลักดันการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนตามแนวพระราชดำริเป็นแรงผลักดันสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร การเห็นเกษตรกรในพื้นที่มีรายได้ที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพ และสามารถส่ง

ลูกหลานเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นและนำความรู้มาสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมต่อจากรุ่นพ่อแม่ สร้างความพึงพอใจอย่างยิ่งการที่ชุมชนได้รับการยอมรับในระดับจังหวัดและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับพื้นที่อื่นๆ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินงานการมีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้างสร้างความหมายและคุณค่าให้การดำเนินชีวิต การที่เยาวชนในพื้นที่เริ่มมองเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพการเกษตรและเลือกที่จะอยู่ดูแลพื้นที่บ้านเกิดมากขึ้นแสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จในระยะยาว

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

นายกเล็ก เกตุนาถ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านเกษตรและการพัฒนาชุมชน โดยมีความเป็นผู้นำทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. ดำรงตำแหน่งประธาน ศพก. ระดับอำเภอพรานกระต่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึงปัจจุบัน

๒. ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ ศพก. ระดับจังหวัดกำแพงเพชร ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึงปัจจุบัน

๓. ดำรงตำแหน่งสมาชิกเทศบาลตำบลเขาคีรีส ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๓

๔. ดำรงตำแหน่งครูบัญชีอาสาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึงปัจจุบัน

๕. ดำรงตำแหน่งประธานศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองโสน ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ถึงปัจจุบัน

๖. ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านหนองโสน หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาคีรีส ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงปัจจุบัน

๗. ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองโสน หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาคีรีส ในช่วงปี พ.ศ.

๒๕๕๕ - ๒๕๖๗

ภาพที่ ๒๖ นายกเล็ก เกตุนาถ ในการทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

ความเป็นผู้นำชุมชนทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการได้พัฒนาขึ้นจากการสั่งสม ประสบการณ์ และความไว้วางใจจากชุมชน การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการต่างๆ ของชุมชน เช่น สมาชิกเทศบาลตำบล คณะกรรมการสถานศึกษา ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประธานศูนย์ข้าวชุมชน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับจากชุมชน ความเป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาโดยไม่คิดค่าตอบแทนสร้างความผูกพันและความสามัคคีในชุมชน การมอบเวลาส่วนตัวเพื่อการถ่ายทอดความรู้ และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ ของชุมชนแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกในการรับใช้สังคม การใช้ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาในการช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนสร้างความ มีความหมายและจุดประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินชีวิต การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับ

คนรุ่นหลังและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเกษตรกรรายอื่นในการพัฒนาตนเองและชุมชนเป็นมรดกที่มีคุณค่าที่จะส่งต่อให้กับอนุชนรุ่นหลัง

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

- การบริการทางวิชาการแบบไม่แสวงหากำไร ศพก. เป็นจุดเรียนรู้การเกษตรที่ให้บริการแก่เกษตรกรในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมุ่งเน้น องค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการผลิตพืชหลัก และมีพื้นที่แปลงผลิสำหรับการเรียนรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ ทั้งด้านการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิตและการจัดการคุณภาพสินค้า สละเวลาของตนเองเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

- การสร้างแหล่งเรียนรู้สาธารณะ ศพก. มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนโดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และยังเป็นศูนย์กลางในการบริการด้านวิชาการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ใช้พื้นที่ส่วนตัว เป็นแหล่งเรียนรู้สาธารณะ แสดงถึงการเสียสละเพื่อส่วนรวม การให้บริการข้อมูลและความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงมีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ ให้แก่เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจ ติดตามผลการดำเนินงาน ศพก. แหล่งเรียนรู้ด้านเกษตร แสดงถึงความมุ่งมั่นของเกษตรกรต้นแบบในการสละเวลาและทรัพยากรเพื่อพัฒนาเกษตรกรในชุมชน

- การสร้างผลกระทบทางบวกต่อชุมชน เกษตรกรที่เข้ามาใช้บริการเพื่อศึกษาหาความรู้/อบรม ณ ศูนย์เรียนรู้ และได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับพื้นที่การเกษตรของตนเอง สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นและลดค่าใช้จ่าย การเสียสละของ ศพก. ต่อประโยชน์ส่วนรวมจึงเป็นการมุ่งมั่นในการแบ่งปันความรู้ เวลา และทรัพยากร เพื่อยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกรไทยในวงกว้างโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว

ภาพที่ ๒๗ นายเล็ก เกตุนาถ ร่วมกิจกรรมในชุมชน

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“ ก่อนพูด เราเป็นนายคำพูด

แต่เมื่อพูดแล้ว คำพูดจะเป็นนายเรา ”

ในโลกนี้มีสิ่งใดบั่นทอนกำลังใจได้มากที่สุดก็คือ 'คำพูด' การที่คนเรานั้นพูดอะไรออกไปอาจทำให้เกิดประโยชน์หรือโทษก็ได้ ดังนั้นก่อนที่จะพูดอะไรควรหยุดคิดสักเสี้ยววินาทีว่าสิ่งที่เรากำลังจะพูดออกไปนั้นให้คุณหรือโทษมากกว่ากัน เพราะในบางครั้ง 'คำพูด' เพียงไม่กี่ประโยคคำเพียงไม่กี่คำก็อาจจะเปลี่ยนแปลงชีวิตของใครบางคนไปตลอดชีวิตเลยก็ได้ ดังนั้นการพูดจึงเปรียบเสมือน “ดาบสองคม” ซึ่งถ้าใช้ไม่รู้จักริที่ถูกต้องอาจจะทำให้เกิดอันตรายทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นได้

“ การลงมือทำมากกว่าคำพูด ”

การกระทำสำคัญกว่าการพูด การกระทำที่แสดงถึงความตั้งใจและความพยายามนั้นมีค่ามากกว่าการพูดถึงสิ่งที่จะทำ มันเน้นย้ำว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการลงมือทำจริงๆ นั้นเป็นสิ่งที่พิสูจน์ถึงความมุ่งมั่นและความน่าเชื่อถือได้ดีกว่าคำพูดที่ยังเป็นเพียงแต่ความคิดหรือความตั้งใจ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย มีเกษตรกรต้นแบบองค์ความรู้ ฐานเรียนรู้ แปลงเรียนรู้ ในเรื่องต่างๆ เช่น ข้าว พืชผัก ศงช. ศดปช. การแปรรูปอาหารและผลผลิตทางการเกษตร เกษตรผสมผสาน และทฤษฎีใหม่ ที่พร้อมให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากศพก.หลัก และศพก. เครือข่าย และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติตลอดจนการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอพรานกระต่าย ,เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดกำแพงเพชร และคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่อำเภอพรานกระต่าย

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการถอดบทเรียนของ ศพก. ประกอบด้วยการสนทนากลุ่มแบบไดอะล็อก (Dialogue) ซึ่งเป็นวิธีการสนทนาที่เป็นธรรมชาติและผ่อนคลาย เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เมื่อต้องการข้อมูลรายละเอียดเฉพาะด้านจากเกษตรกรต้นแบบ

นอกจากนี้ยังใช้เครื่องมือการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ในระหว่างการทำกิจกรรมต่างๆ ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร การบันทึกภาพ และการจัดทำเอกสารสรุปบทเรียนที่ได้

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหาสำคัญคือการขาดทักษะของผู้จัดกระบวนการถอดบทเรียน เนื่องจากการถอดบทเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องการผู้จัดกระบวนการถอดบทเรียนที่มีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการอำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างเปิดกว้าง ซึ่งเจ้าหน้าที่หลายคนยังขาดประสบการณ์และทักษะด้านนี้

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการถอดบทเรียน คือ การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และเกษตรกรต้นแบบในด้านทักษะการดำเนินการอำนวยความสะดวกและการนำกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือถอดบทเรียนต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างเป็นสิ่งจำเป็น การใช้วิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามบริบทของแต่ละกลุ่มจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและแท้จริงมากขึ้น การจัดทำระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบเป็นสิ่งสำคัญ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและมีการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในระยะยาว รวมถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างศพก. ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนที่ได้

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบันทึก จัดเก็บ และเผยแพร่บทเรียนที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลบทเรียนที่สามารถค้นหาและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการดำเนินกิจกรรมถอดบทเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาพประกอบการจัดเวทีถอดบทเรียน ศพก. อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

รายงานผลการถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

สำนักงานเกษตรอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
กรมส่งเสริมการเกษตร